

MİLLÎ EĞİTİM KONUSUNDA

Şükran KURDAKUL

Bu derginin geçen sayısında eğitim üstüne Metin Kumbasar'ın, Dr. Çetin Özek'in, S. Günay A. karsu'nun yazıları vardı. Üçü de yurt gerçeklerine yan çizmeyen kafaların gözlemleriyle yöresine ışık tutan yazılar. Bir bu yazılardaki yöntem düzenine, bir aynı sayıda çıkan Baltacıoğlu'nun on sekiz satırındaki dağınıklığa bakarak eski kuşakla aranızdaki ayrımı görebilirsiniz. Her yazımda tekrarlıyorum: bugünün toplumsal sorunlarını yorumlamak için bu toplumsal olayları "tek başlarına" ele almak çıkar yol değildir. Fizik nasıl her olayın bir "neden" ini arıyarak kendi yasalarını koyuyorsa, toplumbilim de her olayın "oluş" ve "gelişim" nedenlerini tanımlamayı şart koşuyor. Bunu yapmadınız mı, yöntem katına ulaşamıyorsunuz, toplumbilime, dolaylı olarak ta tarihe aykırı bir düzeyde kalıyorsunuz.

Baltacıoğlu, "Türkiye kelime maarifine değil, aksion maarifine muhtaçtır." diye yazarken, aksion sözcüğünü durgun bir eğitim anlayışına karşı olarak çıkarıyor. Ama aksion sözcüğünün bu alanda anlamını değerlendirmede için kendisinin de sözcükte kaldığını düşünmüyor.

Bu ülkede eğitim sorununun da tarih içindeki durumuna bakmadık mı bulacağımız çarenin Baltacıoğlu'nun çaresinden başka türlü olacağını sanmıyorum. Prof. Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Batılılaşma hareketleri adlı kitabında şöyle yazıyor:

"Osmanlı devletinin asıl karakteri teokratik olmasıydı. Bir ailede (Hanedanı ALi Osman) toplanmış olan hakimiyet, toplumun dışında ve üstünde, beşeri ve dünyevi olmayan bir kaynaktan geliyordu. Böylece batıdaki eşlerinde olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğunda da hakimiyetin sahibi, millet değil Tanrı idi. Devlet de milletin siyasi hüviyet ve şahsiyeti değildi. Halk bu sistemde devletin bir organı değil, sadece pasif bir unsuru idi. Reaya çalışır, eker, biçer, asker olur, devletin gelir kaynağını teşkil eder, idaresine iştirak edemezdi.

Osmanlı İmparatorluğunun teokratik temeli Devlet teşkilâtını ve organlarını tamamen kaplayıcı, unumi efkâr üzerinde gayet

tesirli bir sınıfın vücut bulmasına âmil olmuştur. Devletin esası şeriat olduğuna, Devlet ve fert hayatını tamamen düzenlediğine göre, dini yetkilere de sahip olan Halife-Padişaha yardımcı bir teş-

kilâta ve personele ihtiyaç vardı. Bunlar devlet iradesinin şeriate uygunluğunu ve bilhassa adaletin yerine getirilmesini sağlayacak bu bilgiyle, yani ilimle mücehhez olacaktı. İlimiye sınıfı veya ulema (âlimler) bu suretle ortaya çıkmıştı."

Osmanlı Devletinde en büyük siyasi kuvvetin ilmiye sınıfı olduğunu belirten yazar, bu sınıfın devletin merkez ve mahalli teşkilâtına hakim olduğunu, teokratik yapının bir sonucu olarak din ödevinin devlet ödevi sayıldığını 1826 ya kadar seyfiye ordu sınıfının ilmiye sınıfı ile birlikte olduğunu yazarak diyor ki: "Yenilik yapmak isteyenler 1826 ya kadar, bu sınıflarla veya bunlardan birisiyle anlaşmak yahut da bunlardan birisini veya ikisini ortadan kaldırmaya gitmek mecburiyetinde kalmışlardır."

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısı. İngiltere endüstriyel devrimlerini yapmış, Fransa ortaçağ kalıntısı bütün kurumlarını önce 1789 devrimi ile, sonra 1848 le alaşağı etmiş. Toplumlar us'a inanmayı kurtarmak için özgürlüğün yasalar önünde bir teminatı olan eğitim kurumlarını, anayasaları kadar sağlam temellere bağlamışlar. Başka bir anlatıyla, uyanan halk çoğunluğu, ezilen kalabalıkların eğitim özgürlüklerini de belli sınıfların elinde bırakmamışlar.

Çağın gerçeği bu. Bu gerçeğe karşı hiç bir direniş göstermeden, batıdaki tezgâhların ham madde kaynaklarına doğru saldırdığı bir ortamda-bankasını bile (1) İngiltere krallığının öncülüğü ile kurabilen Osmanlı İmparatorluğunun büyük harflerle ilân ettiği Tanzimat fermanından sonra durumu nedir?

"Etikat ve tefekkür itibarıyla şarka bağlı kalmak, fakat teknik ve hayat vasıtalarını garptan almak." Prof. Hilmi Ziya Ülken. "Adliye ve Maarif Vekâletinin yanında Meşihat, Nizami mahkemelerin yanında şer'i mahkeme-

SÖZÜMÜZÜ GERİ ALDIK

Siz temizsiniz
Siz kibarsınız
Güzelsiniz siz hep...
Yanınıza yaklaşılmaz
Asaletinizden (!)

Ağlamak deyince
"Sevinç gözyaşları"
Gelin aklınıza.
Zengin ve ütülü
Varlıklara açılır
Hep kalbiniz...

Biz kırılız
Haftahk sakahımızla.
Kabayız biz hep.
Yakışıklı değiliz;
Güzelliğimizi sizde unuttuk...

Biz, sevgiyi terkettik;
Sevincimizden ağlamıyoruz artık
Çocukluk anılarımızda kaldı o mesut günler...
Sözümüzü geri aldık!..
Verin sizdeki kalbimizi;
O'nu insanlığa adadık!..

A. Tuna ERTURAN

ler, mekteplerin yanında medreseler, kanunların yanında fetvalar" bırakmak. Prof. Cemil Birsel.-

Yani bir yandan bütün kurumları kapsamak isteyen bir değişme; bir yandan tekrasinin "muhafaza etme" çabası. 1923 e değin durumlarını koruyan Osmanlı gerilikçilerinin 1923 den sonra lâik devletten ihraç edilince "devlet"i kendi amaçlarına yarar hale düşürmeye çalıştıklarını biliyoruz.

Atatürkçü öğretisi -hele on yıllık D.P. iktidarı boyunca gerilikçilerin uluslararası mâli sermayenin yerli komisyoncuları ile işbirliği halinde olduğunun nedenlerini öğretmiştir bize. Mustafa Kemal, daha ilk Cumhuriyet yıllarında bir yandan "ecnebi şirketler"e karşı durum alır, ekonomik bağımsızlık kuramını bir özgürlük koşulu olarak benimser-

ken, halkımızın emeğini pazara çıkarmak isteyenlerin, eğitim savasını çelmeleyenler olduğunu tekrar tekrar söylemiştir.

Tıpkı Osmanlı gerilikçileri gibi, tıpkı "Atatürk muhalifleri" gibi D. Parti de Millî Eğitim alanında halkçı aydının davranışlarını engellemeye çalışmıştır. Durum bütün açıklığı ile ortadadır bugün. Yüz yıllık düşman devrime karşı tarih gerçeklerini yadsıyarak, başka türlü göstererek yanlış olarak duygu "istismarcılığı" yaparak aydının halka varma bilincini önleme çabası içindedir.

Millî Eğitim bu gerçeklerin dışında ele alınamaz.

(1) İngiltere Kralının 24 Mayıs 1856 fermanı ile idare merkezi Londra'da olmak üzere kurulan banka. PARA ve BANKA - Prof. Hazım Atıf Kuyucak.-

Türkiye Yalnız İlme Dayanabilir İlme Dayanmayan Demokrasi Yıkılır

İsmayıl Haklı BALTACIOĞLU

O parti mi, bu parti mi? Sizin ki mi, bizim ki mi?..

Hangisi olursa olsun, o parti olsun, bu parti olsun, sizinki olsun, bizimki olsun, giden olsun, gelen olsun, parti olmak için yaşamak için, iktidarda kalmak için yalnız bir şeye dayanabilir: İlme. İyi niyet, iyi ahlâk, çalışkanlık, yurtseverlik ilimsizliğin zararlarını yok edemez. Bilim de ister, teknik de ister. Hükümetin başına geçmek, şartlar uygun düşerse, kolaydır. Ancak, hükümet idare etmek çok güç bir iştir. Hele hükümet idaresinde başarı elde etmek, o daha güçtür. Muvafık, muhalif, bütün partilerin bilmesi, dine, ahlâka inanır gibi inanması gerekli olan gerçekler şunlardır:

1. Türkiye'de diktatörlük rejimi artık yaşayamaz.

2. Türkiye yalnız kanunları ile değil, yaşayışı ile de demokrat olmak zorundadır.

3. Hükümetin işi ilmi yapmak değildir, ilmi tatbik etmektir.

4. İlmi, ilim adamını, tekniği, teknik adamını tanımayan, ihtisasa değer vermeyen hükümetler kendi kendilerini yiyip bitirirler.

5. Türkiye'de her hükümet ilmi tanımıştır. Ancak ilme, ilim adamlarına değer veren hükümet pek az görülmüştür.

6. Partilerin üstünde yurt vardır. Partiler yalnız birer vasıtadır.

7. Yurdunun kalkınmasına yarayan partiler hep yıkıcıdır.

8. Partilerin yıkıcı âletler olarak değil, yapıcı âletler olarak kullanılması gerekir.

Ah bu akıl. Hem yaşatır, hem öldürür. Milletlerin tarihinde iş başına gelenleri gördünüz. Hepsi becerebilmiş mi? Yok. Niçin? Ahmak, sersem, câhil oldukları için mi? Yok, onların da zekâsı vardı. Zekâ. Hangi zekâ ama? Bilim zekâsı mı, uzman zekâsı mı, amatör zekâsı mı, seyirci zekâsı mı? Hangisi?

Efendim, bir defaya mahsus olmak üzere, öğreniverelim artık: zekâ yok, zekâlar vardır. Kimyager zekâsı, mimar zekâsı, hekim zekâsı gibi. Bu zekâlar pilot yerine yerleşip de bizleri İstanbul'a götürürler mi? Götürmezler, düşürürler, öldürürler.

İnsan için Yunan feylesofları

"İnsanı nâlık" konuşan hayvan demişler. Sen olsan nasıl tarif edersin, deseler "düşünen hayvan" diye tarif ederim derim.

"İyi ama, hayvan da düşünür" diyeceksiniz. Doğru, hayvan da düşünür. Ancak, hayvan, insan gibi kelimelerle değil, hareketlerle düşünür. Siz hiç yanlış hareket ettiği için elle yakalanan kuş gördünüz mü? Avlıyan insan zekidir de, avlanan hayvan ahmak mı?

Kendi felâketini kendi elleriyle hazırlayan şu insan topluluklarına bir bakın. Kendi kültürünü kendi elleriyle gömen şu insan topluluklarına da bir bakın. Kendi medeniyetini kendi yadırgıyana, şu insan topluluklarına da bir bakın.

POLİTİKA DIŞI KURUMLAR

Metin KUMBASAR

Türk ulusu, devlet yönetimi için demokrasiyi seçmiştir. Demokrasiler fert hürriyeti fikri üzerinde kurulmuştur ve fertlerin meydana getirdiği kurumlar demokrasinin temel unsurları olmuştur.

Bunlardan politik olanları devlet yönetimini kendi ilke ve programlarına göre yapmak isteyen toplulukları teşkil ederler. Bu yönetimin elde edilebilmesinin yolu hür seçimdir.

Demokrasi bir kurumlar rejimidir. Millî iradenin seçim yolu ile belirmesinde ona yön veren faktörler yalnız politik kurumlar değildir. Basın, üniversite, sendikalar ve diğer politika dışı kurumlar, demokratik düzenin unsurlarıdır. Fonksiyonları politika dışı veya politika üstüdür. İktidarlı bu kurumları kendi etki ve baskıları almaya kalkışarlarsa denge bozulur. Demokratik düzen içinde bu kurumların ödevleri çok önemlidir.

Memleketimizde politik kurumlar bu kurumlara daima hakim olmak istediğini göstermişler, bu

KUTLU SON (!)

Karanlık bir gecede bulmuşlar ölünüzü
"Diriniz ne işe yaradı ki..." demişler;
Alıp götürmüşler öylesine
Bir mezara koymuşlar iğreti.
Ardınızdan da bir alay küfür...

Yatın bakalım yattığımız yerde...

Muharrem VAKAR

hareketleriyle onların asıl fonksiyonlarını yapmalarına engel olmuşlar ve zayıflatmışlardır. Vatanadaşlar arasında bir ayırım yapmaya çalışan, yalnız kendi fikir ve davranışlarını kabul edenlere hayat hakkı tanıyan iktidarların demokrasimizde yaptığı büyük yıkıntıyı biliyoruz. Bu hâdiseler artık tarihe geçmiş, geride kalmıştır. Ancak, bundan sonraki demokrasi hayatımızda bize ibret olacak, ders verecek taraflarını hiçbir zaman hatırimızdan çıkarmamak zorundayız.

Politik kurumlar arasında

memleket yönetimi bakımından görüş ve metod ayrılıklarını olması tabiidir. Ancak, memleketimiz hayat tarzı bakımından bir takım ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkelere memleketimizin tarih gelişimi sonucu meydana gelen yeni Türkiyenin, diğer uluslar arasında yerini almasını sağlayacak, kültür ve iktisat alanlarında kalkınmayı gerçekleştirecektir. Bu yol ulusal bir ruh içinde batı topluluğuna uymamızı sağlayacak Atatürk devrimlerinden geçer. Bundan başka bir yolun bizi aydınlığa götürmeyeceğini biliyo-

ruz.

İşte amacı politika olmayan bu kurumlar kendi alanlarında ödevlerini yaparken, ulusal önemdeki meseleler hakkında da fikirlerini bildireceklerdir.

Gençlik kuruluşları bu ödevi şimdiye kadar ulusal menfaatlerimiz en uygun şekilde başarmıştır.

Demokratik hayatta diğer bütün kurumlarla beraber gençlik kuruluşları da tamamen bağımsız, ulusal menfaatlardan başka hiçbir etki ile sınırlanmamış bir sistem içindedirler.

Yeni demokrasimizde de bu ödevi şefkatle yapacaklardır. Bağlı oldukları ilkelere aykırı olarak çıkabilecek her çatlak ses cevabını alacaktır.

Bu hareketleri, iktidarlar anlayışla karşıladıklar, evvelce olduğu gibi sadece günlük politikalarına aykırı olduğu için birtakım iddiaları haksız ileri sürmedikleri takdirde gençlik kuruluşları ödevlerini daha iyi yapacaklardır.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTB|00200603